

SENAT RP

NOTY O SENACIE

Marszałkowie Senatu II Rzeczypospolitej

W ciągu 17 lat istnienia Senatu II Rzeczypospolitej (1922–1939) jego pracami kierowało pięciu marszałków, których łączyła wyniesiona z domu tradycja niepodległościowa pokolenia powstaniowego 1863 r. Wszyscy oni zdobywali wykształcenie na wyższych uczelniach państw zaborczych – Austro-Węgier, Niemiec i Rosji. Wszyscy wchodzili w dorosłe życie na przełomie XIX i XX stulecia (1880–1914). W 1918 r., w chwili odzyskiwania niepodległości przez Polskę, pięciu przyszłych marszałków Senatu pełniło w kraju lub za granicą różne funkcje publiczne, także w organizacjach patriotycznych. Zanim zostali współgospodarzami na Wiejskiej, piastowali różne stanowiska państwowe w II Rzeczypospolitej. Przez całe życie interesowali się polityką i sprawami polskimi.

WOJCIECH TRĄMPCZYŃSKI
(1860–1953)

*Senat I kadencji
(1922–1927)*

Urodził się w 1860 r. w Dębowie w Wielkopolsce, w rodzinie ziemiańskiej. Wykształcenie prawnicze uzyskał na uczelniach Wrocławia i Berlina.

W 1886 r. otwiera w Poznaniu kancelarię adwokacką. Zasiada w Radzie Miejskiej Poznania jako prezes Koła Polskiego. Wybrany do parlamentu Rzeszy w 1912 r. pełni funkcję prezesa Parlamentarnego Koła Polskiego. Na przełomie lat 1918/1919 prowadzi z upoważnienia Naczelnej Rady Ludowej rokowania z przedstawicielami rządu niemieckiego w sprawie pokojowego usamodzielnienia się Wielkopolski. Wkrótce, 14 lutego 1919 r., zostaje wybrany większością głosów na marszałka Sejmu. W. Trąpczyński organizuje od podstaw Kancelarię Sejmową. Przewodniczy Obywatelskiemu Komitetowi Obrony Państwa podczas wojny z Rosją Radziecką 1920 r. Z racji swoich uprawnień konstytucyjnych (konstytucja marcowa 1921 r.) pełni rolę rozjemcy pomiędzy Naczelnikiem Państwa a Sejmem przy tworzeniu kolejnych rządów. **W dniu 1 grudnia 1922 r.** zostaje wybrany na **marszałka Senatu I kadencji (1922–1927)**. Pomimo krytycznego stosunku do przewrotu majowego 1926 r. marszałek Senatu pełni rolę mediatora pomiędzy Wielkopolską gotową zbrojnie przywrócić prawa obalonego legalnego rządu a piłsudczym gabinetem K. Bartla. Przywozi do Poznania list nowego

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

KANCELARIA SENATU
BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ
ul. Wiejska 6, 00-902 Warszawa
tel. 022-694-92-84, fax 022-694-95-70
www.senat.gov.pl

premiera gwarantujący rządy prawa. Groźba wojny domowej zostaje zażegnana. Przechodzi do opozycji po uchwaleniu konstytucji 1935 r., uznając, iż wybory nie wyłoniły prawdziwych reprezentantów narodu.

Umarł w 1953 r. w Poznaniu w wieku 93 lat. Pochowany został na poznańskim Cmentarzu Zasłużonych.

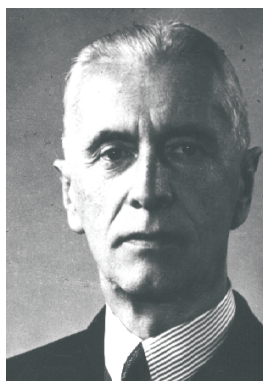
JULIAN JULIUSZ SZYMAŃSKI
(1870–1958)

Senat II kadencji
(1928–1930)

Urodził się w 1870 r. w Kielcach. Dyplom z wyróżnieniem lekarza okulisty Uniwersytetu Kijowskiego uzyskał w 1896 r.

Uczestniczy w wystąpieniach antycarskich w czasie rewolucji 1905 r. W obawie przed represjami ucieka do USA, gdzie pracę lekarza okulisty łączy z działalnością publicystyczną i kulturalną wśród Polonii Chicago. Po długim okresie emigracji powraca w 1922 r. do niepodległej Polski. Obejmuje stanowisko kierownika Kliniki Okulistycznej w Wilnie. W 1928 r. dzięki poparciu marszałka J. Piłsudskiego otwiera nowoczesną Klinikę Oczną i Wojskowy Oddział Oczny. **Wybrany do Senatu 27 marca 1928 r. z listy państwowej BBWR piastuje urząd marszałka Senatu II kadencji.** Licząc na poparcie polityków, jest inicjatorem postulatów wprowadzenia ustawy o zwalczaniu gruźlicy i wychowaniu fizycznym, wykładów higieny w szkołach, utworzenia Ministerstwa Opieki Społecznej i Zdrowia Publicznego. Podczas II kadencji Senatu nasila się konflikt między opozycją i rządem. J. Szymański, sympatyk J. Piłsudskiego, jest jednak za ugodą rządu z opozycją dla dobra ogółu. Po dymisji gabinetu K. Bartla w marcu 1930 r. otrzymuje misję utworzenia rządu. Prezydent 30 sierpnia 1930 r. rozwiązuje parlament pod pretekstem nieskuteczności. J. Szymański wraca do Wilna. W 1935 r. przechodzi na emeryturę. Jego losy wojenne są mało znane. W 1950 r. przenosi się z rodziną do Brazylii. W 1956 r. po śmierci żony i liberalizacji systemu w Polsce powraca do kraju w wieku 87 lat.

Umarł w 1958 r. w Białymstoku i tam został pochowany.

WŁADYSŁAW RACZKIEWICZ
(1885–1947)

Senat III kadencji
(1930–1935)

Urodził się w 1885 r. na Kaukazie. Studia prawnicze ukończył w 1911 r. na uniwersytetach w Petersburgu i Dorpacie (Tartu).

W latach I wojny uzyskuje zgodę rządu rosyjskiego na utworzenie I Korpusu Polskiego. Jest prezesem Rady Naczelnej Polskiej Siły Zbrojnej w Rosji. W grudniu 1918 r. składa J. Piłsudskiemu raport o sytuacji na Kresach. W latach 1921–1930 pełni trzykrotnie funkcje ministra spraw wewnętrznych oraz wojewody nowogrodzkiego, a po utworzeniu województwa wileńskiego również jego wojewody. Jako ministrowi spraw we-

wewnętrznych podlega mu administracja, samorządy, bezpieczeństwo publiczne i zdrowie. Nadzoruje także prace GUS, Urzędu do Spraw Śląska, Korpusu Ochrony Pogranicza. Jest prezesem Komitetu Ministrów do Spraw Kresów i Mniejszości. Zaleca politykę negocjacji w konfliktach społecznych. Przyczynia się do otwarcia w Wilnie Instytutu Badawczego Europy Wschodniej. Pełni obowiązki premiera w czasie nieobecności w kraju Władysława Grabskiego. **W 1930 r. zostaje senatorem z listy BBWR. Od 9 grudnia 1930 r. pełni funkcję marszałka Senatu III kadencji.** Wprowadza usankcjonowany prawnie w 1938 r. zwyczaj aprobowania przez prezydenta wyboru marszałka-elekta. Uchwalenie nowej konstytucji kończy pracę Senatu III kadencji 10 lipca 1935 r. W. Raczkiewicz zostaje kolejno powołany na stanowiska: wojewody krakowskiego, ministra spraw wewnętrznych i wojewody pomorskiego. Minister przedstawia plan rozwoju samorządu terytorialnego. Popiera aspiracje mniejszości narodowych. Po rozpoczęciu wojny na polecenie prezydenta Raczkiewicz udaje się do Paryża jako prezes Światowego Związku Polaków. Jego wyjazd ma na celu organizowanie pomocy dla kraju. W latach II wojny światowej zostaje Prezydentem RP na emigracji. W imię interesów Polski współpracuje z antypiłsudczykowskimi premierami, między innymi z gen. Władysławem Sikorskim. Przeciwstawia się jednak polityce, która narusza integralność terytorialną Rzeczypospolitej. Interweniuje w liście do papieża Piusa XII w sprawie zagłady polskich Żydów. Domaga się wyjaśnienia okoliczności śmierci oficerów w Katyniu.

Umarł bezpotomnie w 1947 r. po ciężkiej chorobie w Walii. Pochowany został na cmentarzu lotników polskich w Newark.

ALEKSANDER PRYSTOR
(1874–1941)

*Senat IV kadencji
(1935–1938)*

Urodził się w 1874 r. w Wilnie. Studiował w latach 1894–1901 nauki matematyczne i medyczne w Moskwie i Dorpacie (Tartu).

W czasie studiów działał w niepodległościowej konspiracji PPS. Wspólnie z J. Piłsudskim tworzył w czasie rewolucji 1904–1905 antycarskie organizacje bojowe. W latach 1908–1912 uczestniczył w kursach oficerskich legalnego Związku Strzeleckiego w Krakowie. W 1912 r. zostaje aresztowany i zesłany do Orła w Rosji. Wolność przynosi mu rewolucja lutowa 1917 r. Z racji wykształcenia medycznego obejmuje w maju 1918 r. posadę radcy w Ministerstwie Zdrowia Publicznego i Ochrony Pracy w rządzie Rady Regencyjnej. Jest jednocześnie członkiem warszawskiej Komendy Naczelnej Polskiej Organizacji Wojskowej. W latach 1918–1922 jest podsekretarzem stanu w Ministerstwie Pracy. Zostaje też oficerem do spraw specjalnych poruczeń przy Naczelnym Wodzu. Po przewrocie majowym w 1926 r. jest szefem gabinetu w Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych. Na polecenie J. Piłsudskiego prowadzi w 1934 r. rozmowy w Kownie o normalizacji stosunków polsko-litewskich. A. Prystor przyjmuje funkcje ministra pracy (1929–1930) i premiera rządu polskiego (1931–1933). Jego gabinet wzoruje się na doświadczeniach gospodarczych demokracji zachodnich, USA i państw autorytarnych (ZSRR, Włochy). Bierze udział w opracowaniu nowej ordynacji wyborczej do Senatu IV kadencji, w myśl której do głosowania zostało uprawnionych tylko 2% obywateli. Prawo do wyboru ograniczał cenzus majątkowy i wiek. A. Prystor wchodzi do Senatu jako reprezentant Wilna. **Na pierwszym posiedzeniu 4 października 1935 r. zostaje wybrany na marszałka Senatu.** W Senacie V kadencji (1938–1939) przewodniczył komisjom: budżetowej, gospodarczej i rolnej. Po klęsce 1939 r. A. Prystor znajduje schronienie na Litwie. W 1940 r., po zajęciu tego kraju przez ZSRR, zostaje aresztowany i osadzony w moskiewskim więzieniu na Łubiance.

Umarł latem 1941 r. w Moskwie. Symboliczny grób znajduje się na warszawskich Powązkach.

BOGUSŁAW MIEDZIŃSKI
(1891–1972)

Senat V kadencji
(1938–1939)

Urodził się w 1891 r. w Miastkowie pod Warszawą. W latach 1910–1914 studiował agronomię i chemię we Lwowie i Krakowie.

Działając w szeregach krakowskiego Związku Strzeleckiego, poznaje J. Piłsudskiego. W latach I wojny światowej B. Miedziński należy do współzałożycieli Polskiej Organizacji Wojskowej. W warunkach tajnej działalności politycznej daje się poznać jako dobry organizator. J. Piłsudski po objęciu stanowiska Naczelnika Państwa Rzeczypospolitej angażuje Miedzińskiego do zadań natury politycznej (m.in. kierowania Oddziałem II Informacyjnym Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych). Wchodzi do Sejmu I kadencji (1922–1927) jako poseł klubu PSL-Piast. Należy do parlamentarnej i pozaparlamentarnej piłsudczykowskiej grupy nacisku. W 1926 r. Naczelnik Państwa powierza mu stanowisko ministra poczt i telegrafów. B. Miedziński, znany ze swoich zdolności do zakulisowych działań politycznych, bierze udział w opracowaniu strategii wyborczej i propagandowej obozu piłsudczykowskiego. Ta działalność doprowadzi do utworzenia BBWR. W Sejmie II kadencji (1928–1930) jest członkiem komisji wojskowej i spraw zagranicznych. Zostaje wicemarszałkiem Sejmu IV kadencji (1935–1938). Bierze udział w opracowaniu konstytucji kwietniowej 1935 r. Będąc prezesem Koncernu Prasa Polska SA, głosi idee państwa jednonarodowego i prymatu władzy wykonawczej. **B. Miedziński wchodzi do Senatu V kadencji (1938–1939) i z nominacji prezydenta zostaje wybrany 28 listopada 1938 r. na marszałka Senatu.** Po 1939 r. antypiłsudczykowski rząd Sikorskiego wysyła go na czas wojny do RPA. Powraca do Londynu w 1947 r., gdzie pisuje artykuły historyczne. Wnosi wiele poprawek do redagowanej „Historii najnowszej Polski” Władysława Poboga-Malinowskiego. Wchodzi w skład Rady Instytutu Piłsudskiego. Marszałkowi pozostaje wierny do końca życia.

Umarł w 1972 r. w Londynie. Pochowany został na cmentarzu South Ealing koło Londynu.

Piotr Pulikowski, wrzesień 1995